KAUPAN LIITTO

LAUSUNTO

24.10.2022

Eduskunnan ympäristövaliokunta

Hallituksen esitys laiksi jätelain muuttamisesta HE 141/2022 vp

Kaupan liitto kiittää eduskunnan ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta lausua kertakäyttömuoveja koskevan ns. SUP-direktiivin täytäntöönpanoon liittyvästä jätelain muutoksesta.

Muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajavastuu

Ei ole olemassa yhtä toimialaa tai tuoteryhmää nimeltään kalastusvälineet. Pyydys- ja vapakalastus ovat eri aloja ja tuoteryhmiä, puhumattakaan vesiviljelystä. Nämä alat kilpailevat samojen luonnonvarojen hyödyntämisestä, mutta eri tavoin, ja niiden toimintaperiaatteet sekä tulonmuodostus ovat täysin erilaisia. Tästä johtuen **aloja ei voi säätelyssä kohdella yhtenä ja samana toimialana, kuten nyt ollaan virheellisesti HE:n osalta tekemässä**, pakottaen yhden ja saman tuottajayhteisön edustavan kaikkia eri kalastusvälineitä.

Ryhmä vapakalastusvälineiden tuottajia on käynyt useamman vuoden ajan vuoropuhelua ympäristöministeriön lainsäädäntöä valmistelevien virkamiesten ja kertaalleen myös ympäristö- ja ilmastoministeri Mikkosen kanssa vapakalastusvälineiden tuottajavastuun toteuttamisesta. **Keskustelujen alkuvaiheessa näkökannat erosivat merkittävästi toisistaan**, mutta tästä huolimatta saatiin **yhdessä sovittua kompromissi, jota pitivät hyvänä niin säätelyä valmistelleet virkamiehet, vapakalastusvälineiden tuottajat eli yritykset kuin vapaa-ajan kalastajia edustava Suomen Vapaa-ajankalastien Keskusjärjestö.**

Ympäristöministeriön kesällä 2022 lausuntokierrokselle lähettämä ehdotus hallituksen esitykseksi mahdollisti **vapakalastustuotteiden tuottajavastuun järjestämisen niiden omassa tuottajavastuuyhteisössä ja vapakalastusjätteen keräyksen toteutettavan kampanjaluonteisesti**. Tuottajavastuuta ehdotettiin Suomessa sovellettavan sekä merellä että sisävesillä käytettäviin muovia sisältäviin kalastusvälineisiin, vaikka direktiivi edellyttää soveltamista ainoastaan merialueilla. Tämä tarkoittaa **kalastusvälineiden tuottajavastuun soveltamisalueen laajentamista kansallisesti verrattuna direktiivin vaatimustasoon. Ehdotusta pidettiin kuitenkin vapakalastusvälineiden tuottajien keskuudessa hyvänä ja toimivana kompromissina.** Pyydys- ja vesiviljelytuottajien tuottajavastuut olivat lainsäädännön puitteissa mahdollista järjestää erillisissä tuottajayhteisöissä. Niiden osalta keräys toteutetaan kiinteällä keräysverkostolla ja jätteen noutopalveluilla.

Ympäristöministeriö järjesti 16.9.2022 seminaarin jätelain muutoksesta ja kalastusvälineiden tuottajavastuusta. Seminaarissa kävi ilmi, että 15.9.2022 annetussa hallituksen esityksessä (141/2022) edellä mainittua perusperiaatetta tuottajien vastuusta on **muutettu olennaisesti poliittisessa valmistelussa lausuntokierroksen jälkeen**. Hallituksen esityksen 62 §:ään on lisätty seuraava lause ”*Kalastusvälineiden tuottajayhteisön toimialan on katettava kaikki muovia sisältävät kalastusvälineet*.” Yksityiskohtaiset perustelut löytyvät hallituksen esityksen sivulta 88.

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

Asianomainen lisäys romuttaa täysin toimintamallin ja vastuujaon, josta ympäristöministeriön ja ministerin sekä vapakalastusvälineiden tuottajien välillä oli yhdessä sovittu, ja lisäksi se sisältää lukuisia ei-hyväksyttäviä piirteitä, kuten

- Hallituksen esityksellä luodaan vaarallinen ennakkotapaus, jossa ala laitetaan perustamaan tuottajayhteisö toisen alan puolesta, pitäen myös sisällään riskin, että alan toimijat joutuvat alussa vastaamaan toisen alan puolesta tuottajavastuun kautta kerättävistä jätteistä. Tuottajavastuun keskeisin perusperiaate on (ollut), että kukin vastaa omista jätteistään. Lisäyksestä on syntymässä elinkeinoelämälle täysin ennakoimaton tilanne.

- Lain oikeudenmukainen perusteltavuus kärsii. Vapakalastajille on erittäin vaikeaa perustella, miksi heidän tulee viime kädessä ostamiensa tuotteiden hinnassa maksaa pyydyskalastus- ja vesiviljelytuotteiden jätehuollosta. Tuottajavastuun keskeinen perusperiaate on, että tuottaja riippumatta tuottajavastuullisesta tuotteesta, maksaa vain omien tuotteidensa markkinaosuuden mukaisesti tuottajavastuumaksuja.

- Näin merkittävän muutoksen tekeminen lainsäädäntöön lausuntokierroksen jälkeen edellyttää laajan vaikutustenarvioinnin tekemistä, joka sisältäisi riittävästi dataa esittämään, miksi sovitusta on poikettu, ja mikä tavoite ohittaa sen, että järkevä tasapuolinen ratkaisu on päätetty sivuttaa. HE ei sisällä tätä vaikutustenarviointia.

- Riski kasvaa, että vapakalastustuotteiden tuottajat ja viime kädessä suomalaiset vapakalastajat (yli miljoona kansalaista) laitetaan maksamaan pyydyskalastus- ja vesiviljelytuottajien jätteistä sekä alojen historiallisesta jätteestä perusteetta.

Kaupan liiton näkemyksen mukaan lainsäätäjä on ehdotuksessa poikkeamassa merkittävästi periaatteesta, että tuottajat saavat itse järjestää tuottajavastuunsa toteutuksen parhaaksi katsomallaan tavalla. Samanlaisesta velvoitteesta ei ole säädetty pakkauksia lukuun ottamatta millekään muulle tuottajavastuunalaiselle tuoteryhmälle, kuten esimerkiksi sähkö- ja elektroniikkalaitteet sekä akut ja paristot, joissa tuottajavastuulliset yritykset ovat päättäneet organisoida tuottajavastuun osittain tuoteryhmäkohtaisesti. **Mikä tekee muovia sisältävien kalastusvälineiden osalta tilanteen niin erilaiseksi, että näiden osalta nähdään tarve säätää tuottajavastuun organisoitumista lain tasolla, eikä anneta yrityksille samaa mahdollisuutta kuin ed. mainittujen tuottajavastuullisten tuoteryhmien osalta organisoitua asiassa niin kuin yritykset itse tehokkaimmaksi näkevät.** Mielestämme on myös kyseenalaista noudattaako näin myöhäinen muutos hallituksen esitykseen asianmukaiselle lainsäädännön valmistelulle asetettuja ehtoja, koska alan toimijoilla ei ole varattu mahdollisuutta lausua asian päälaelleen muuttavasta lisäyksestä.

Koko edellä kuvattu hankala ja ongelmallinen tilanne olisi vältettävissä **palauttamalla hallituksen esitys kalastusvälineiden osalta lausuntokierroksella olleen mukaiseksi.** Tästä päätöksestä tulisivat kiittämään kansanedustajia niin Suomen vapaa-ajankalastajat eli kansalaiset kuin myös vapakalastusvälineitä edustavat alan yritykset.

Pakkausten tuottajan määritelmän muuttaminen

Kaupan liitto kannattaa vahvasti hallituksen esityksessä esitettyä **uuden palvelupakkausten tuottajan määritelmän lisäämistä** sekä **pakkausten tuottajavastuun miljoonan euron liikevaihtorajan poistamista**

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi

vuoden 2024 alusta lähtien. Palvelupakkausten tuottajan määritelmän käyttöönottaminen **vähentää merkittävästi viranomaisvalvottavien yritysten lukumäärää, ja vähentää siten hallinnollisia kustannuksia niin viranomais- kuin yrityspuolella**, mitä Kaupan liitto pitää erittäin hyvänä kehitysaskeleena. Miljoonan euron liikevaihtorajan poistaminen taas kohtelee yrityksiä nykyistä tasapuolisemmin ja se poistaa yrityksiltä houkutuksen pilkkoa yritystoimintaa pienempiin osiin. Kaupan liitto kuitenkin kannattaa vahvasti hallituksen esityksen perustelumuistiossa kirjattua pakkaustietojen raportoinnin kevennettyä mallia pieniä määriä pakkauksia markkinoille saattaville yrityksille. Tämä mahdollistaa sen, **ettei pakkausten tuottajavastuun hoitamisesta aiheudu jatkossa minkään kokoisille yrityksille liian suurta taakkaa.**

Kaupan liitto kannattaa vahvasti hallituksen esityksen 48 §:n 1 momentin 6 kohdan mukaista **pakkausten tuottajan määritelmää sovellettavaksi 1.1.2024 alkaen.** Tämä mahdollistaa muutoksen hallituksen ja tehokkaan toteutuksen niin pakkausten monimateriaalituottajayhteisöissä kuin Suomen Pakkauskierrätys RINKI Oy:ssä.

Tuottajien kustannusvastuu tietyistä kuntien toteuttamista jätehuolto- ja siivoustoimista

Kertakäyttömuovidirektiivin (SUP-direktiivi) toimeenpanon myötä tuottajavastuun soveltamisala laajenee sekä uusiin tuoteryhmiin että uusiin vastuisiin, mikä lisää merkittävästi tuottajien kustannuksia. Direktiivin mukainen laajennettu tuottajavastuu sisältää keskeisiä muutoksia tuottajien kustannusvastuuseen esimerkiksi liittyen tiettyihin kuntien toteuttamiin jätehuolto- ja siivoustoimiin. Kustannuksia siirretään kunnilta yrityksille. Kaupan liiton vahva näkemys on, että **tieto kunnille aiheutuvista jätehuolto- ja siivouskustannuksista tulee olla laadukasta ja luotettavaa, ja tarvittavat jätehuolto- ja siivoustoimet tulee kunnissa suorittaa mahdollisimman kustannustehokkaasti.** Tätä edellyttää myös ns. kertakäyttömuovidirektiivi (8 artikla kohta 4: tuottajien kustannusvastuulle siirtyvät kuntien jätehuolto- ja siivoustoimet toteutetaan kustannustehokkaasti ja että kustannukset vahvistetaan toimijoiden kesken avoimella tavalla). **Kustannustehokkuuden varmistamiseksi** Kaupan liitto ehdottaa, että hallituksen esityksen perustelumuistion mukaan ympäristöministeriön asettaman seurantaryhmän tekemien **ohjeiden ja suositusten noudattamisen tulisi olla kunnille korvausten saamisen edellytys.** Seurantaryhmälle tulee antaa myös mahdollisuus **tarvittaessa auditoida kuntien toimintoja** tältä osin.

Kohteliaimmin

Mari Kiviniemi
toimitusjohtaja
Kaupan liitto

Kaupan liitto
Eteläranta 10, PL 340
00131 Helsinki
Puh. (09) 172 850
kauppa@kauppa.fi
www.kauppa.fi